

yüme ve seksüel olgunluk için gerekli bir yol olarak algılanır. Yemekle büyüme ve seksüel olgunluğun getireceği sorumluluktan kaçılır. Bu çocukların ailelerinde hemen daima ciddi aile ilişkileri bozukluğu vardır (1).

Sonuç olarak denilebilirki, çocuklarda beslenmenin psikolojik bir sorun yaratmamasının formülü beslenmeyi sorun olarak algılamaktır; şayet elde yeterli besin varsa.

KAYNAKLAR

1. Barker P. Basic Child Psychiatry, London, Crosby Lockwood Staples, 1976.

2. Bruch H. Disturbed Communication in Eating Disorders, American Journal of Orthopsychiatry, 38-99-102, 1963.

3. Eating Problem of Children, The National association of mental Health, Inc. 1951.

4. Fenichel O. The Psychanalytic Theory of Neurosis. Norton Com, New York, 1945.

5. Gürdağ M. Gülhane Askeri Tıp Akademisi'ne Baş vuran 1-6 yaş Çocukların Genel Sağlık durumları, Beslenme alışkanlıkları ve Bunu Etkileyen Etmenler Hacettepe Üniversitesi Bilim Uzmanlığı Tezi. Ankara 1977.

6. Graham P. Psychosomatic Relationships, In Rutter M. and Hersov L. (ed), Child Psychiatry Modern Approaches, London, Blackwell Scientific Publ, 1977.

7. Kanner L. Child Psychiatry, Illinois, Charles Thomas Publisher, 1966.

8. Lehman E. Feeding Problem of Psychogenic Origin, The Psychoanalytic Study of the Child, 3-4: 461-488, 1958.

9. Önder A. Davranış Değiştirme Tekniği ile Eğitime Bir Örnek: Uygun şekilde yemek yemenin öğretilmesi, Uyanış, 6: 26-30, 1979.

10. Turgay A. Çocuklarda Beslenme Alışkanlıklarının Gelişmesi ve Beslenme Sorunları, Beslenme ve Diet Dergisi, 3: 66-176, 1974.

Meslek Danışmanlığının Gelişmesi ve Sorunlar

Doç. Dr. Yıldız KUZGUN

Hacettepe Üniversitesi

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü

Bugün insanın bir uğraşı alanı ya da bir meslek seçmesi, üzerinde önemle durulması gereken bir sorun olmuştur. Bu yalnız günümüzde insan anlayışının temeli olan seçme özgürlüğünden değil, aynı zamanda seçeneklerin çokluğundan da ileri gelmektedir.

Teknolojinin ilerlemesi ile her yıl çalışma hayatına yeni meslekler katılmakta, bazı meslekler ise çalışma hayatından silinmekte ya da biçim değiştirerek varlıklarını sürdürülebilmektedirler. Mesleklerde uzmanlaşmanın da çok arttığı görülmektedir. Teknoloji ilerledikçe bu hızlı değişim sürüp gidecek ve bu değişimi izlemek giderek güçleşecektir.

Kuşkusuz her mesleğin kendine özgü gerekleri, çalışma koşulları ve sağladığı olanaklar vardı; ve meslekler arasında bu ve benzeri alanlarda gözlenen farklılıklar, bireylerde yetenek, ilgi, gereksinme gibi psikolojik nitelik çeşitlenmesine denk düşmektedir. Burada önemli olan, bireyin kendi gelişimine en çok fırsat hazırlayacak, gereksinmelerini en iyi biçimde doyurabilecek olan alanı seçebilmesidir. Sağlıklı

bir seçim ise ancak kişinin kendini ve seçenekleri yakından tanınması ile olanaklı olacaktır.

Günümüzde özellikle endüstrileşmiş toplumlarda, artık bireylerin görerek, yaşayarak meslekleri tanınması olanağı çok sınırlıdır. Bir çocuğun ana-babasının işini gözleme ve ona katılma olanağına sahip olması şöyle dursun, onların yaptıkları hakkında çok kere açık bir fikir sahibi olması bile güçtür. Ana ya da baba çok kere binlerce kişinin çalıştığı büyük bir fabrika ya da örgütün parçası olma durumundadır. Bu nedenle endüstrileşmenin doğal sonucu olan işbölümünü gereğince, gençleri meslek seçimine hazırlama işinin yüklenen bazı kurumlar ve hizmetler ortaya çıkmaya başlamıştır.

Meslek Seçimine Yardım Hizmetleri

Bu yüzyılın başlangıcında klasik kültürün aktarılmasını amaçlayan eğitim programlarının, endüstrinin gelişmesi karşısında bireylerin değişen gereksinmelerini karşılamada yetersiz kaldığı farkedilmeye başlandı. A.B.D. de işve-

ren ve işçi sendikaları ile bir kısım eğitimciler bir yandan endüstrinin gereksinme duyduğu insan gücü ve bunu sağlayacak meslek eğitimi ile ilgilenmeye, öte yandan öğrencileri daha okulda iken çalışma hayatının koşullarından haberdar edecek bazı hizmetlerin kurulması için girişimlerde bulunmaya başladılar.

İlk Meslek Rehberliği ve Uğraşı Psikolojisi

1950'lere kadar yapılan meslek rehberliği çalışmaları özellik - etmen (trait and factor) kuramı olarak adlandırılan bir yaklaşıma dayanıyordu. Özellik - etmen yaklaşımı, meslek rehberliğini, bir işe yerleşme durumunda olan kimselere, sahip oldukları çeşitli özellikleri ve mesleklerin gerektirdiği nitelikleri tanıtmaktan, kısaca onlara «bilgi vermek»ten ibaret bir yardım olarak görüyordu. O dönemlerde meslek danışmaları belli bir meslekteki kimselerin ne gibi niteliklere sahip oldukları, onları diğer mesleklerdeki kimselerden ayıran özelliklerin neler olduğu, hangi etmenlerin bir meslekte başarı ve uyumu etkilediği gibi sorunlarla uğraşıyorlardı.

1930'lardaki ekonomik bunalım döneminde insan gücünün çeşitli iş kollarına daha rasyonel ve dengeli dağılımına gerek duyulmuş ve meslek psikologları insan gücü planlamasına katkıda bulunacak çalışmalara daha fazla ağırlık vermişlerdir. Meslek psikologları özel yeteneklerle meslekler arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla sistemli araştırmalara girişmişlerdir. Bunun için bir yandan her meslek için bir iş analizi yapılırken öte yandan genel ve özel yetenekleri ölçen bir seri test hazırlanmıştır.

Meslek Gelişimi ve Meslek Psikolojisi

1950'lerden sonra meslek seçimi sorununa oldukça farklı bir biçimde yaklaşıldığı görülmüştür. Artık meslek psikologları kimler hangi mesleklere uygundur, kimler hangi mesleklerde başarılı olur gibi sorular yerine, «meslek amaçları nasıl oluşur, nasıl gelişir ve nasıl uygulanmaya konur, bir kimse hayatının çeşitli evrelerinde ne gibi seçme ve karar durumları ile karşılaşır ve hangi etmenler bireylerin yerinde ve isabetli seçimler yapmalarını etkiler?» gibi sorular sormaya başlamışlardır. Böylece, iş arama durumundaki bir kimseyi uygun bir işe yerleştirmenin tekniklerini araştıran «uğraşı psikolojisinin (occupational psychology) yerini, kişinin bir yaşam boyu sürdüreceği uğraşların bütünü demek olan kariyerini seçinceye kadar geçirdiği gelişim evrelerini inceleyen meslek psikolojisi (Career psychology) almıştır.

Son 25 yıllık dönem, meslek seçimini bireyin bilinçli ya da bilinç dışı gereksinimleri, ilgi, tutum ve değer yargıları, umu ve beklentileri ile açıklayan çeşitli kuramların ileri sürül-

düğü bir dönem olarak görülmektedir. Bunda o sırada Rogers'in benlik kuramının ve güdümsüz danışma yönteminin giderek artan bir kabul görüşmesinin önemli etkisi olduğu düşünülebilir. Bu dönemde psikolojik yardım hizmetlerinde odağın rehberlikten psikolojik danışmaya kaydığını, bireye kendisi ve çevresi hakkında bilgi verme yerine onun kendini algılama biçimini yani onun «ben» kavramını (Self-concept) anlamaya, daha olumlu ve gerçekçi bir ben kavramı geliştirmesinde bireye yardımcı olmaya ağırlık verildiğini görmekteyiz.

Son yıllarda A.B.D. de meslek seçimini mantık dışı ve duygusal bir olgu olarak gören yaklaşımlara ve meslek danışmanlığında, bireyin psikodinamik yapısını ortaya çıkarıp benlik tasarımını yeniden biçimlendirmeye ağırlık veren uygulamalara karşı bazı tepkilerin gelişmeye başladığı görülmektedir. Meslek psikolojisinde «karar kuramları» olarak bilinen bu yaklaşımların temsilcilerine göre, karar verme sürecinin belirli stratejileri vardır ve bunlar çözümlenebilir. Karar verme süreci salt duygusal bir eylem değil, bilişsel yönü ağır basan bir eylemdir. Karar süreci üzerinde çalışan kuramcılar, gelişim kuramcılarını, meslek seçiminin yaşam boyu verilen ve birbirine dayalı bir takım örüntülerinin ürünü olduğunu söylemelerine karşılık, bu kararların nasıl verildiğini söylemedikleri için eleştirmektedirler. Karar kuramcılarına göre karar sürecinin arkasındaki duygusal etmenleri ortaya çıkarmaya fazla önem verildiğinden meslek rehberliğinde «Bilgi verme» hizmetleri bir hayli ihmale uğramaktadır. Oysa bir okuldaki meslek danışmanlarının asıl görevi normal öğrencilerle meşgul olmaktır. O halde danışmanların fonksiyonları arasında, karar verme sürecinde kullanılan bilişsel tekniklerin öğretilmesi de yer almamalıdır. Meslek danışmanlarının çoğu bugün Rogers'in tekniğine ağırlık vermektedirler. Oysa bu teknik uyum bozukluğu gösteren kimseler için uygun bir yöntem olabilir. Danışmanların bu tekniklere sarılmaları, onların meslek kimliklerini kazanmak ve rehberliğin öğretimden farklı bir alan olduğunu kanıtlamak arzularından ileri gelmektedir. Ancak, karar verme süreci gibi bilişsel bir işlemin, rehberliğin fonksiyonları dışında bırakılmaması gerekir (Kröll and Dinklage, 1970).

Bugün meslek rehberliği alanında özellik - etmen yaklaşımının egemen olduğu dönemlerdeki gibi meslek seçiminin bilişsel ve mantıksal bir işlem olduğu görüşünün önem kazandığı, uygulamada bilgi verme hizmetlerine daha fazla ağırlık verilmeye başlandığı söylenebilir. Bugün artık bilgi toplama ve yayma işlemleri bilgisayarlarla yapılmaktadır. Meslekler hakkında giderek artan ve karmaşıklaşan bilgiyi

bir kimsenin toplaması ve yayması güçleştiği için bu yöntem danışmanların işini kolaylaştırılmaktadır. Ancak, meslek danışması olgusal bilgi olmadan yapılamayacağı için danışman bir açmaz içinde bulunmaktadırlar.

Super (1972) Amerika Birleşik Devletleri'nde mesleki rehberliğinin gelişimini aşağıda sayılan alanlarda görülen ve halen devam etmekte olan yaklaşım farkları ile değerlendirmektedir;

- 1) Meslek rehberliğinin amacı insangücü planlanması bireylerin kendilerini gerçekleştirmelerine kaymıştır. Bir ülke ekonomik ve toplumsal yönden sıkıntıda ise meslek rehberliğinde öncelikle birinci amaca, sorunlarını çözmüşse daha çok ikinci amaca önem vermektedir.
- 2) Meslek rehberliğinin görevi başlangıçta «iş seçimine» yardım olarak anlaşılırken giderek «meslek gelişimine» yardım olarak görülmeye başlanmıştır.
- 3) Başlangıçta, meslek rehberliğinde bilgi vermeye ağırlık verilirken zamanla hizmetlerin merkezi «meslek danışmasına» doğru kaymıştır.
- 4) Meslek rehberliği iş seçimine yardım olarak anlaşıldığı ve bilgi verme fonksiyonu ağır bastığı sürece bu işleri öğretmenler ve iş bulma kurumu uzmanları yürütürken, meslek gelişimine yardım yolu olarak meslek danışması önem kazandıkça profesyonel elemanlara duyulan gereksinime artmaktadır.

Meslek rehberliğinden yararlanma durumunda olan öğrencilerin sayısı arttığından ve profesyonel eleman yetiştirmek ve çalıştırmak bir zaman ve para sorunu olduğundan bu sonuncu evreye geçiş pek kolay olmamaktadır. A.B.D. de bugün meslek rehberliğinde bilgi vermenin önemi artmış ve danışma ile bilgi verme fonksiyonlarına dengeli bir ağırlık verme yoluna gidilmeye başlanmıştır.

Avrupa Ülkelerinde Durum

Avrupa ülkelerinde mesleğe yönelme hizmetleri okulların dışında genellikle Çalışma Bakanlığına bağlı kuruluşlar tarafından verilmektedir. Bu kuruluşlar başlangıçta tamamen bir «İş Bulma Kurumu» halinde çalışırlarken zamanla Milli Eğitim Örgütleri ve okullarla ilişkilerini sıklaştırmışlardır. Bu kuruluşta çalışan uzmanlar zaman zaman okullara gidip öğrencilere iş ve eğitim olanakları hakkında bilgiler vererek, veli ve öğrencilerle bireysel görüşmeler yaparak, bazı psikometrik araçlar

uygulayarak öğrencilerin meslek gelişimlerine yardımcı olmaya çalışmaktadırlar.

Halen okullarda «Meslekleri Tanıtma» hizmetlerine büyük yer verilmekte ve bu işler, hizmet-içi kurslarda yetiştirilmiş öğretmenler tarafından yürütülmektedir. Eğitim kurumları dışında rehberlik hizmetleri veren kurumlar (Sanayi ve Ticaret Odaları) büyük endüstri kuruluşları, Çalışma Bakanlığı v.b. öğretmenlerin yararlanması için bol miktarda meslekleri tanıtıcı kitap, broşür, film v.b. araçlar hazırlamaktadırlar. Yönelme işlemini yürüten servislerde, ekonomi, psikoloji, istatistik, sosyoloji dallarında uzmanlaşmış elemanlar çalışmaktadır (Reuchlin, 1974).

Ülkemizde Durum

Super'in meslek rehberliğinin gelişimini değerlendirdiği alanlarda ülkemizdeki uygulamaları şöyle özetleyebiliriz :

1) Gelişmekte olan ve ekonomik güçlükler içinde bulunan ülkemizde mesleğe yönelme sorununun birinci derecede insangücü planlaması sorunu olarak ele alınması beklenebilir. I, II ve III. Beş yıllık kalkınma planı raporlarında ve okul programlarında mesleğe yönelme hem toplumun gereksinime duyduğu insangücünün yetiştirilmesine hem de bireylerin kendilerini geliştirip gerçekleştirmelerine yardım yolu olarak ele alınmakta, yani her iki amaca da dengeli bir ağırlık verilmeye çalışılmaktadır. Ancak planlama düzeyindeki bu olumlu yaklaşımı uygulamada gerçekleşmesi yolunda etkili bir çabaya rastlanmamaktadır.

Ülkemizde gençlerin eğitimden yararlanma hakları, kapasite olanakları ile sınırlandırılmıştır. Bazı alanlarda kapasite, insangücü fazlalığı nedeni ile sınırlı tutulurken (Örneğin sosyal bilimler) bazı alanlarda, ekonomik güçlükler yüzünden insangücü gereksinimine karşın kapasiteyi arttırmak mümkün olmamaktadır. (Örneğin tıp alanı) onun için yüksek öğretim ve orta öğretimde bazı meslek okulları öğretim kurumları sınavla öğrenci almaktadır. Ancak kimlerin yüksek öğretime ya da orta öğretimde teknik alana yönelmelerinin yararlı olacağı ve seçme sınavlarında başarılı olamayınların başka hangi alanlarda başarılı olabilecekleri konusunda bireylere yardımcı olacak servisler henüz okullarımızda etkin bir biçimde kurulamamıştır.

2) Ülkemizde de mesleğe yönelme sorunu bir iş tutma çağına gelmiş kimseleri iş olanaklarından haberi kılma ve çeşitli iş kollarına, uygun nitelikte elemanlar sağlama, kısaca iş arayanla işçi arayarı karşı karşıya getirme amacına yönelik bir hizmet olarak ele alınmış ve bu amaçla Çalışma Bakanlığı bünyesinde iş

ve işçi bulma kurumu kurulmuştur. Ne var ki fabrika kapılarında vasıfsız işçilerin yüksek öğretim kapılarında genel eğitim görmüş gençlerin giderek büyüyen kitleler halinde yığılma eğitimi birtakım düzenlemeler yapılması gereğini ortaya çıkarmıştır. VII, VIII ve IX. Milli Eğitim Şurasında orta öğretimin ikinci kademesini çok amaçlı yani işlevleri farklı olan çeşitli programlara yer veren kuruluşlar haline getirilmenin yararlı olacağı ileri sürülmüştür.

Ayrıca öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini tanıyıp geliştirmelerini kolaylaştırıcı bir yol olarak programlarda seçmeli derslerin artırılması düşünülmüştür. Çeşitli programlar arasında yan geçişlere olanak vererek hatalı kararların düzeltilmesine olanak sağlanması gereği de dikkate alınmıştır. Öğrencilerin bu çeşitli programlardan yetenek ve ilgilerine uygun olan birine yönelmelerine yardımcı olacak kuruluşlar olarak okullarda rehberlik servislerinin örgütlenmesi gereğine değinilmiştir.

Ne var ki orta öğretim kurumlarında programların çeşitlendirilmesi başlangıçta düşünüldüğü biçimde gerçekleştirilememiştir. Halen teknik, akademik eğitim ve meslek eğitimi programları ayrı eğitim kurumlarında birbirinden bağımsız olarak uygulanmakta, bu programlar arasında yan geçişlere olanak verilmemektedir. Seçmeli derslerin sayısı da çok az olduğundan okul programlarımızın «meslek gelişimini» kolaylaştırıcı nitelikte olduğunu söylemek çok güçtür.

3) VIII. Milli Eğitim Şurasının kararları okullarımızda rehberlik örgütlerinin kurulmasına girişilmiş okul programlarında hafta da üç saatin rehberlik için ayrılmasına karar verilmiştir. Bu hizmetleri yürütmek üzere üniversitelerin psikoloji ve pedagoji bölümleri mezunları «Uzman Yardımcısı» olarak atanmaktadır. Her ne kadar adı geçen bölümlerin bazılarında bir rehberlik dersi okutuluyorsa da alınan bu genel formasyon daha ileri düzeyde bilgi ve beceri gerektiren bu hizmetlerin yürütülmesine yetmemektedir. Rehberlik uzman yardımcılarının çalışmalarında verimli olmayışlarının önemli bir nedeni de rehberlik kullanılacak test, envanter gibi araçların ve meslekler hakkında bilgi kaynaklarının hazırlanmamasıdır. Bu durum da diyebiliriz ki rehberlik adına yapılan yardımlar çok yetersiz ve etkisiz olup «meslek danışmanlığı» şöyle dursun, «bilgi verme» görevi bile yerine getirilememektedir.

4) Ülkemizde de rehberlik alanında gerekli eğitimi almış yeterli eleman olmadığından, okullarda rehberlik hizmetlerinin yürütülmesi sınıf öğretmenlerinden beklenmektedir. Çoğu

rehberlik alanında bir tek kurs bile almamış olan bu öğretmenler genellikle rehberlik saatlerini gerektiği şekilde değerlendirememekten dolayı huzursuz olmaktadır. Öğretmenlerin, öğretmenlik deneyimleri ile yürütebilecekleri faaliyetler de rehberlik için gerekli araçların geliştirilememiş olması nedeni ile yürütülememektedir.

Ne Yapmalı?

Mesleğe yönelme, meslek seçme, hazırlanma ve mesleğe uyum konularında bireylere yapılacak yardım ilkokuldan yüksek öğretimin son aşamasına hatta örgün eğitim dışında da sürdürülmesi gereken bir hizmettir. Bu hizmetlerin etkin bir biçimde verilebilmesi için her şeyden önce Milli Eğitimde bazı düzenlemelere gidilmesi gerekmektedir. Bunları şöyle sıralayabiliriz :

1 — Bireylerin meslek gelişimlerini kolaylaştırmak, onları kendilerini tanımalarına, bağlıdır. İnsan geçirdiği yaşantıların zenginliği ölçüsünde yeteneklerini geliştirir. O halde ister örgün ister yaygın eğitimde olsun her şeyden önce bireylere çok çeşitli ve nitelikli yaşantılar kazandıracak öğrenme durumlarının hazırlanması gerekir. Örgün eğitimde öğrenme durumlarının bireysel özelliklere uydurulması da ayrı bir zorunluluktur. O halde özellikle orta öğretimde programların çeşitlendirilmesi, bireysel nitelikleri geliştirecek esnek programlar hazırlanması gereklidir.

2 — Öğrencilere çeşitli mesleklerin özellikleri, gerektirdiği nitelikler, sağladığı olanaklar ve bu mesleklere hazırlayan eğitim kurumları hakkında güncel, ayrıntılı ve doğru bilgileri derleyecek bir komitenin Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde kurulması, bu komitenin hazırlayacağı kitap, broşür, film, slayt, afiş v.b. araçların okullara ulaştırılması yararlı olur.

3 — Öğrencilerin sahip oldukları nitelikleri tanıyıp geliştirmeleri kuşkusuz okulda ve okul dışında uygun yaşantılar geçirmelerine bağlıdır. Ancak bu öğrenim yaşantıları ile geliştirilen davranışların ölçülmesine ve bireyin farklı büyüklükteki gruplar içindeki yerini görmesine yardım edecek amaçların yani standardize test ve envanterlerin geliştirilmesi zorunludur. Bugün ülkemizde testlerin birincil olarak «seçme» amacı ile kullanılması bu alanda yoğun bir ticaretin gelişmesine yol açmıştır. Tanı (teşhis) ve yöneltme amacı ile kullanılacak araçların yine Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde kurulacak bir Rehberlik Araçları Geliştirme Merkezi tarafından hazırlanması gereklidir.

4 — Ders kitaplarının başına ya da sonuna konu alanının amacını, diğer konular, prog-

ramlar ve mesleklerle ilişkisini açıklayan bir bölümün konması yararlı olabilir.

5 — Meslek rehberliği hizmetlerini yürütmek için aşağıda işlevi ve eğitimi belirtilen personelin yetiştirilmesi gereklidir.

a — Sınıf Öğretmenleri

Sınıf öğretmenleri aslında branş öğretmeni olup bir sınıfın rehberlik saatlerinde grup rehberliği faaliyetlerini yürütmekle yükümlüdürler. Başlıca görevleri, meslek ve eğitim olanakları hakkında derlenen bilgileri öğrencilere duyurmak, çeşitli iş ve eğitim kurumlarına geziler düzenleyerek öğrencilerin doğrudan yarıntılar kazanmalarını sağlamak grup tartışmaları yolu ile meslek ve eğitim programları hakkında öğrencilerin bilinçlenmelerine, gelecek için amaçlar saptayıp bu amaçlara götürecekt yolları seçmelerine yardımcı olmak olarak özetlenebilir. Sınıf öğretmenlerinin eğitimleri arasında en az bir rehberlik dersi almaları gereklidir.

b — Rehberlik Uzmanları (Okul Danışmanları)

Rehberlik uzmanları okulda rehberlik işlerinin planlanmasından ve yürütülmesinden sorumlu elemanlardır. Başlıca görevleri rehberlik programının hazırlanması, sınıf öğretmenlerinin kullanacağı rehberlik araçlarının geliştirilmesi, grup testlerinin seçilip uygulanması ve sonuçlarının bireysel görüşmelerle yorumlanması, grup rehberliği programlarının, bireysel ve grupla psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesidir. Bu hizmetleri yürütecek elemanların üniversitelerin psikoloji ve pedagoji bölümünü bitirmiş, eğitimleri süresinde rehberlik, mesleğe yöneltme, bireysel ve grupla psikolojik danışma, bireyi tanıma ilke ve teknikleri ala-

nında kuramsal ve uygulamalı bir eğitim almış kimseler olmaları gereklidir.

c — Psikolojik Danışma (Danışma Psikoloğu)

Okullarda sayıca az olmakla birlikte kendini anlama ve karar vermede güçlük çeken, gerçekçi olmayan amaçlara ısrarla yönelen ve bu yüzden daha yoğun psikolojik danışmaya gereksinime duyan öğrenciler olabilir. Bu tip öğrencilere yardım etmek üzere, psikolojik danışma alanında en az bilim uzmanlığı düzeyinde eğitim görmüş elemanlara gerek vardır. Her okulda bu düzeyde eğitim görmüş bir eleman bulundurmak, rehberlik alanında bizden çok daha eski bir geçmişe sahip ülkelerde bile henüz erişilememiş bir amaçtır. Bu durumda belki beş-on okula hizmet veren rehberlik merkezleri kurmak ve danışma psikologlarını buralarda görevlendirmek daha ekonomik bir yol olabilir.

KAYNAKLAR

1 — Milli Eğitim Bakanlığı, VIII. Milli Eğitim Şurası: 28 Eylül-4 Ekim 1970. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1971.

2 — Kroll, M. E., Dinklage, B. L. *Career Development: Growth and Crisis* New York: John Wiley and Sons Inc. 1970.

3 — REUHLIN, M. *Okul Döneminde Çocuğu Yöneltme: Düşünceler ve Sorunlar.* (Çev. T. Saraç ve N. Engez) İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1974.

4 — Super, D. *The Broader Context of Career Development and Vocational Guidance: American Trends in World Perspective. Vocational Guidance and Human Development.* (Ed. E. Herr.) pp: 63-79, 1972.